

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертасияи Бобоева Сайёра Бобораҷабовна дар мавзӯи “Робитаи креативнокӣ, зехни эмотсионалӣ ва таҳаммулпазирӣ дар соҳтори шахсияти донишҷӯёни макотиби олии муосир” барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои психологӣ аз рӯи ихтисоси 19.00.01. – Психологияи умумӣ, психологияи шахсият, таърихи психология (илмҳои педагогӣ ва психологӣ).

Дар замони муосир, масъалаи сифати таҳсилот ҳамчун масъалаи муҳим ва муосири иҷтимоию педагогӣ-психологӣ мавқеи калидиро ишғол менамояд, зоро сифати таҳсилот омили ҷиддии рушди иқтидори эҷодиу зехни инсон, пешрафти иҷтимоию иқтисодии ҷамъият ва афзоши обрӯю эътибори ҳар як давлат буда, баланд бардоштани сатҳи он барои таъмини рушди устувори иқтисодию иҷтимоӣ ва сиёсию маданияи дилҳоҳ кишвар шарти муҳим ва зарурӣ ҳисобида мешавад.

Ин аст, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон баланд бардоштани сифати таҳсилот ҳамчун самти афзалиятнок дар сиёсати давлатӣ ба шумор меравад. Бо мақсади таъмини рушди бемайлони ҳамаи соҳаҳои ҳаёту фаъолият дар кишвар ва ислоҳоти ботадриҷи ҳамаи зинаҳои таҳсилот, аз ҷумла, ташаккули низоми таҳсилоти муосир ва ҷавобгӯйи талаботи замон, таҳқими заминаҳои моддиву техникии муассисаҳои таълимӣ, соҳаи маориф аз ҷониби Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ҳамчун соҳаи афзалиятнок эълон гардидааст.

Муқаммалгардонӣ ва таҷдиду азnavsозии соҳаи маориф дар Ҷумҳурии Тоҷикистон шарт ва зарур будани омӯзиш, натиҷагирию хулосабарорӣ ва татбиқи эҷодкоронаи таҷрибаи пешқадами ҷаҳониро дар самти ташкили омодасозии мутахassisони оянда ба таври устувор амр мекунад.

Ба дигаргунсозии ин раванд омилҳои гуногун таъсири худро мерасонанд. Пеш аз хама – таҷдиду такмили ҳаёти чомеа, ки аз мақсадҳои миллии стратегияи инкишофи он вобастагӣ доранд, ташаккули пай дар пайи шароитҳои иҷтимоии ҷамъиятӣ, ки дастрасии технологияҳои навинро барои ҷавонон дар назар доранд, таъмини фаъолияти инноватсионӣ барои мутахassisони оянда, ки пешравии соҳаҳои муҳталифи иқтисодиётро муайян мекунанд, дастирии ҳамаҷонибаи мутахassisони ҷавони лаёкатманд ва монанди инҳо. Ин ҳадафҳо аз талаботи чомеа дар давраи муайянни инкишофи он вобастаанд ва як навъ “фармоиши иҷтимоӣ” маҳсуб ёфта, ҳам мутахassis, ҳам шахси алоҳидаро водор мекунанд, ки ба меъёр ва талабҳои ҷамъияти оянда мувоғиқат намояд.

Ба андешаи муаллифи рисола асосҳои иҷтимоӣ-психологии низоми нави талаботҳо ба донишҷӯён – мутахassisони оянда чунинанд:

- ❖ дар шароитҳои доимо тағйирёбанадаи иҷтимоиву иқтисодӣ, маданиву идеологӣ, илмиву техниқӣ ҳаёту фаъолият бурда тавонистан;
- ❖ ба олами глобалии мусир ба зудӣ мутобиқшаванда будан;
- ❖ нисбати ашёҳо ва ҳодисоти муҳити гарду атроф назари нав ва ғайримаъмул доштан;
- ❖ дар заминаи баҳогузории дуруст ва муносибати хайрҳоҳона ба атрофиён, фаъолиятро самаранок гардонидан.

Омилҳои калидие, ки барои роҳандозии чунин мақсадҳо мусоидат мекунанд, бешак креативнокӣ, зеҳни эмотсионалӣ ва таҳаммулпазирӣ мебошанд. Ҳал карда тавонистани муаммоҳои глобалие, ки дар назди насли оянда меистад, диди инноватсионӣ, гайриоддӣ ва бемисл, муносибату муюширати сатҳи навро талаб мекунад. Маҳз робитаи креативнокӣ, зеҳни эмотсионалӣ ва таҳаммулпазирӣ чунин қобилиятаҳоро

дар таркиби худ муттаҳид мекунад.

Муҳаққиқ дуруст қайд мекунад, ки дар Тоҷикистони тозабунёди мо *креативнокӣ ва зеҳни эмотсионалӣ* мағҳумҳои нисбатан нав буда, омӯзишу таҳқики ҳамаҷонибаи онҳо, муаммои муҳими илми ватаний аст. Бо дарназардӯшти ин нукта, ба ӯхдаи олимони соҳаи психология ва педагогикаи тоҷик вазифаи масъулияtnоки пажӯхиши ин падидаҳо voguzor карда мешавад, то минбаъд, дар заминаи тадқики табииati психофизиологӣ, моҳияти иҷтимоии креативнокӣ, зеҳни эмотсионалӣ пайдо намудани раҳёфтҳои навини тавсиф ва маънидоди ин ӯҷчубаҳо, пешниҳоди ченакҳои маҳсуси мутобиқ ба ҳуввияти маҳаллӣ барои муайянкуни дараҷаи онҳо дар шаҳсият, роҳҳои ташаккули ин зерқисматҳои соҳтори инфириодӣ-психологии шаҳс имкон гардад.

Аз нигоҳи рисоланавис мубрамияти омӯзиши алоқамандии креативнокӣ, зеҳни эмотсионалӣ ва таҳаммулпазирӣ дар соҳтори шаҳсияти донишҷӯёни муосири макотиби олӣ бо далелҳои зерин асоснок карда мешавад:

- ❖ қобилиятаи креативӣ ба протсесҳои муосири иқтисодӣ-иҷтимоӣ ва бо он нақши бемисле, ки одам бо қобилияти оғаридани ғояҳои наву аҳамиятнок дар ин равандҳо мебозад, таъсири бевосита мерасонанд;
- ❖ алоқамандии қобилиятаи креативӣ бо вижагиҳои ҷоришавии протсесҳои эмотсионалии шаҳс, омили ташаккулдиҳандай зеҳни эмотсионалӣ ба шумор меравад;
- ❖ дараҷаи ташаккулёфтаи зеҳни эмотсионалӣ – шарти муҳими муваффақиятнокии шаҳс мебошад;
- ❖ сатҳи баланди таҳаммулпазирӣ – омили асосии муносибату муоширати маҳсулнок бо атрофиён маҳсуб меёбад.

Далелҳои номбурда ба ҳамаи ҷанбаҳои ҳаёту фаъолияти шахсияти донишҷӯён, ба ҳалли масъалаҳои гуногунсоҳа ва гуногунмазмуни имрӯза – аз проблемаҳои оддитарини рӯзмарра то муаммоҳои бузургу мураккаб дар сатҳи муассисаву корхонаҳои хурду қалон, аз қазияи муносибатҳои байнишахсӣ то идора намудани муоширати колектив даҳл доранд.

Автореферат муҳимияти мавзӯи таҳқиқот, сатҳи омӯзиш ва коркарди мазӯи таҳқиқот, ҳадаф, объект, предмет, фарзия ва вазифаҳои таҳқиқот, асосҳои назариявӣ ва методологии таҳқиқот, усулҳои таҳқиқот, навғониҳои таҳқиқот, аҳамияти назариявию амалии таҳқиқот ва қисматҳои дигарро фаро гирифтааст.

Тавре аз автореферат бармеояд, диссертатсия аз муқаддима, чор боб, хулоса, рӯйхати сарчашмаҳо иборат аст. Мазмуни рисола дар 330 саҳифаи чопи компьютерӣ баён гардидааст. Дар матн 15 расм, 29 ҷадвал, 2 диаграмма тасвир шудааст. Оид ба ҳар боб ва зербобҳои онҳо дар афтoreферат маълумоти мушахҳас оварда шудааст.

Интихоби дастгоҳи илмии мувофиқ ба мантиқи таҳқиқот, доираи кофии сарчашмаҳои илмию методӣ ва таълимию иттиллотӣ, методология ва пойгоҳи таҳқиқот, дар маҷмӯъ, аз амиқ андешида шудани соҳтори диссертатсия шаҳодат медиҳанд.

Аз нигоҳи мо, яке аз навғониҳои илмии ҷолиби таҳқиқот аввалин бор дар ҷаҳорчӯбай имконоти методологӣ тадқики проблемаи психологии креативнокӣ, зеҳни эмотсионалӣ ва таҳаммулпазирӣ дар соҳтори шахс роҳандозӣ шудааст, яке аз қӯшишҳои аввалини ба забони тоҷикӣ тарҷума намудани (аз ҷиҳати забонӣ мутобиқ кардан) пурсишномаҳои психологӣ бо назардошти талаботи психометрикӣ ба шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон, бо мақсади муайян намудани мавҷудияти қобилиятаҳои креативӣ, дараҷаи зеҳни эмотсионалӣ ва таҳаммулпазирӣ ба амал оварда шудааст.

Як нуктаи мухиме, ки аз ҷониби диссертант мавриди пажӯҳиш қарор гирифтааст, муайян намудани мавкеъ ва аҳамияти робитаи креативнокӣ, зехни эмотсионалӣ ва таҳаммулпазирӣ дар сохтори шахсияти донишҷӯёни муосири макотиби оли, ки шарти асосии муваффақиятнокии онҳо дар фаъолияти минбаъдаи касбӣ дониста шудааст, ба назар мерасад.

Ба ақидаи ӯ, донишҷӯёни муосир – мутахассисони оянда маҳсуб меёбанд ва танҳо эҷодкорӣ, қобилиятҳои ташаккулёфтai фикрӣ, сатҳи баланди креативнокӣ, зехни эмотсионалӣ ва таҳаммулпазирӣ, рақобатпазирӣ ва дарҳостшавии онҳоро дар бозори ҷаҳонии меҳнат таъмин менамояд. Робитаи креативнокӣ, зехни эмотсионалӣ ва таҳаммулпазирӣ дар сохтори шахсияти донишҷӯён – мутахассисони оянда, муваффақиятнокии онҳоро дар фаъолияти касбӣ ба маротиб меафзояд.

Қобил ба қайд аст, ки расмҳои дар рисола овардашуда, нишондихандай оғаҳии фароҳи муаллиф аз мавзӯи пажӯҳиш мебошанд ва фикри шахсии ӯро нисбати муаммоҳои алоҳидай таҳқиқот ошкор мекунанд (cc.15;18;19;20)

Усулҳо ва технологияҳои таҳқиқотие, ки муҳаққиқ аз онҳо дар давоми омӯзиши объект ва предмети таҳқиқот истифода бурдааст, бо таҷрибай мавҷудаи фаъолияти илмӣ-таҳқиқотӣ дар соҳаи педагогика ва психология мувофиқат мекунанд.

Мазмун ва мундариҷаи автореферат ифшогари пурраи маҷмӯи натиҷаҳои бадастовардаи муаллиф мебошанд.

Ҳангоми баррасии автореферат дар баробари муваффақиятҳои назаррас, инчунин баъзе камбудиҳои имлоио услубӣ ба назар расиданд, ки ба ҳеч ваҷҳ наметавонанд арзиши илмии кори таҳқиқотиро коста гардонанд.

Дар асоси шиносой бо автореферати диссертатсия метавон чунин хуносабарорӣ намуд, ки рисолаи илмӣ дар мавзӯи “Робитай креативнокӣ, зехни эмотсионалӣ ва таҳаммулпазирӣ дар соҳтори шахсияти донишҷӯёни макотиби олии муосир” ба талаботи бандҳои «Низомномаи намунавӣ оид ба Шӯрои диссертационӣ ва тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвонҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдик гардидааст, ҷавобгӯ мебошад ва муаллифи он сазовори гирифтани дараҷаи илмии доктори илмҳои психологӣ аз рӯи ихтисоси 19.00.01. – Психологияи умумӣ, психологияи шахсият, таърихи психология (илмҳои педагогӣ ва психологӣ) мебошад.

Доктори илмҳои педагогӣ:

Сафаров Ш.А.

Сардори шӯббаи қадро:

Деҳқонова З.Б.

